

Cumhuriyetle Büyüyen Kadın (Cenneti İstemeyen Cehennem Gönüllüsü): Prof. Dr. Neriman Samurçay

Bircan Kırlangıç Şimşek

Psikolog- Yazar

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin spiral olarak yükselen merdivenlerinin ortasında tel ızgaralarının içinde yavaş yavaş inip çıkan ağır başlı asansörden çıkınca Felsefe bölümünün koridorlarında Muzaffer Şerif'in, Behice Boran'ın, Nusret Hızır'ın, Suut Kemal Yetkin'in 1940'lardan kalma ayak sesleri duyulur gibidir. Aynı koridorlarda, başında fötr şapkası, omzunda kürk, boynunda uzun fular, elinde kahvesi ile yıllarca Türkiye'de psikolojiye ve psikanalizme değerli katkılarda bulunmuş olan Prof. Dr. Neriman Samurçay (Alaz) dururdu. Her yaştan, her dinden, her dilden insana "insan" olarak var olmak üzere oradaydı. Cumhuriyetle yaşıt bir kadın, bir anne, bir bilim insanı olarak orada olurdu. Türkiye'de psikolojinin tarihi olarak, bir çınar gibi dimdik, acılarını ve ızdıraplarını bir şaka, bir fıkra ya da bir şiir armonisine dönüştürmek ve hala pek çok insana yardım etmek, insanın insanca var olmasına el atmak üzere asırlık bir ağaç gibi belleklerimizde durmaktadır.

1923 Ekiminde Denizli'de doğan Neriman Alaz(Samurçay) ailesinin ilk çocuğudur. Arnavutluk' tan 1920'lerde Denizli'ye göç etmiş olan aile o yılların dünyayı sarsan savaşları, göçleri ve ötekileştirme çabalarının sonuçlarından payına düşen acıları yaşamıştır. Neriman Alaz'ın dedesi Şam'da kadı olarak çalıştıktan sonra Denizli'ye dönünce kafası çeteler tarafından kesilerek ailesine gönderilmiş ve çocukların bu vahşete tanık olmasına neden olunmuştur.

Geçmişinde acılarla birlikte yenilikçi ve aydınlanmacı özellikleri de barındıran aile, çocuklarının eğitime önem vermiş, Devlet Demir Yolları'nda Müfettiş olan baba Neriman Alaz'dan sonra doğan üç kız çocuğunun da olası en iyi eğitimden yararlanmalarını sağlamıştır.

Neriman Alaz çocukluğunun geçtiği İzmir Kızıllu'da (şimdiki Şirinyer) öğrencilik yaşamına başlamıştır. Sanatla da bu yıllarda tanışmıştır. Okulun

mimarisi onun her gün gördüğü önemli bir sanat eseridir. Ayrıca o yıllarda müzikle de tanışmış ve mandolin korosunda yer almıştır. Daha sonra Öğretmen olarak çalıştığı Yozgat'ta kendi öğrencileriyle de mandolin korusu oluşturmasını sağlayan bu çocukluk deneyimi, sanat ve psikolojiyi birleştiren büyük olasılıkla ilk kez yapılan özgün çalışmalarının da birinci basamağı olma işlevini gördüğü anlaşılmaktadır.

Yaşamının daha sonrasını geçireceği, bir anlamda demir attığı Ankara'ya ortaokuldan sonra taşınmışlardır. İlk olumsuz yaşam deneyimini annesiyle yaşar. Bu deney annesinin Neriman Alaz'ın piyanosunu sattırmasıyla başlamıştır. Piyanosunun zorla sattırılması yaşamı boyunca unutamayacağı bir acıya dönüşmüştür.

Daha sonra Ankara serüveni başlar. Ankara Kız Lisesi'nin öğretmenleri şefkatli anne rolündedir yaşamında. Annesinin sevgisini göstermekteki cimriliğine karşın öğretmenleri cömert davranmıştır. Neriman'a sevgi göstermekte, destek olmakta. Neriman Alaz Üniversitede felsefe okuma kararında lisedeki felsefe öğretmenin etkisi olduğunu söylemektedir.

Zaten yüreğini sevgiye açmaya hazırdır Neriman Alaz. İzmir'de sevgiyle bağlandığı kaplumbağası, faresi vardır evinin bahçesinde. Onları kaybetmenin acısını da taşımıştır Ankara'ya.

Belleğinde İzmir'de İran Şahı'nın Türkiye ziyareti sırasında üstü açık arabada gözgöze geldiği Atatürk çocukluk anılarını ısıtmaktadır.

1938'in 10 Kasım sabahını anlatırken: 'Bütün şehir ağlıyordu. Şehrin üstünde bir uğultu vardı. Saatlerce sürdü bu uğultu. Hepimiz kendimizi sahipsiz kalmış gibi hissediyorduk. Ağlayarak sürdü merasimler. O günü hiç unutmadım. Kendi hayatımda olan pek çok şeyi unutmuşumdur ama o gün olanlar hiç değişmeden kaldı aklımda' demektedir.

O, tam bir Atatürk genci, cumhuriyet kadını olmayı başarmıştır.

Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Felsefe bölümünde başlamıştır üniversite öğrenciliğine. Şanslı olduğunu düşünmektedir o günleri anlatırken. Çok değerli öğretim üyelerinin öğrencisi olduğundan gururla bahsetmektedir. Özellikle Fransa'dan gelmiş olan Olivier La Combe felsefe yolunda yürüme kararını vermesinde etkili olmuştur. Bu etki daha sonra öğretim üyesi olarak Fransa'ya doktora öğrencisi olarak gitmesinde desteğe dönüşmüştür. Bu destek tam bir dayanışma örneğidir. Öğrenci- Öğretim üyesi ilişkisinde örnek olması gereken bir modeldir. Kendisi öğretmen ve öğretim üyesi olduğunda da öğrencilerine aynı desteği sağlamıştır.

O yıllarda Türkiye'de psikoloji felsefe çatısı altındadır. Yozgat'tan sonra gittiği Eskişehir'de de felsefe öğretmenliği yapan Neriman Alaz, Ankara'ya akademik kariyer yapmak için dönmek istemektedir. Bu nedenle girişimlerde bulunur ve döner. Gevher Nesibe Hemşirelik Okulunda psikolog-öğretmen olarak çalışmaya başlar.

Ankara'ya gelmesi, hayatının dönüm noktası olduğunu söylediği evliliğinin başlangıç tarihi olur. O artık Neriman Samurçay olmuştur. Bir kocanın karısının gelişimini desteklemesine örnektir eşi(Tevfik Samurçay).

Daha sonraki yıllarda 'sevgi'yi tanımlarken 'sevmek diğerinin gelişimini istemek ve bunun için gereken özveride bulunmaktır' dedirtmiştir ilişkisi.

İlk çocuğu erkektir. Onu bebekken kaybetmiştir. İkinci ve üçüncü çocukları kızdır(Renan ve Rengin). Büyüdüklerinde biri annesinin sanata olan hayranlığını sanatçı olarak taşımış, diğeri bilim insanı olma özelliğini Paris'te üstlenmiştir.

Ahmet Andiçen Onkoloji Hastanesi'nde gönüllü psikolog olarak çalışmıştır. Kanserde psikolojik etkenlerin önemine inanmaktadır. Bu inançla gittiği Paris'te çalışmayı ve doktora yapmayı umduğu yer bir onkoloji hastanesidir. Ancak, hastanenin anlayışı psikolojik etkenlerin önemli olmadığı yönündedir. Bu nedenle oradan ayrılır. Çocuklarla ilgili çalışmalarına başlar. Tez çalışması, "Zihinsel Engelli ve Karakter Güçlüğü Çeken Çocukların Sınıflandırılması" ile ilgilidir. Daha sonra 'Çocuklarda Grafik Gelişimi' konulu çalışmalarını sürdürür.

Doktorasını tamamladıktan sonra da Paris'e sıkça gitmiştir. Onun için dostları, kurduğu dostluklar önemlidir ve o ilişkileri korumaya kararlıdır. Bugün hala pek çok insanın çok önemseydiği sosyal statülerini hatırlamamakla birlikte dostlarıyla ilgili küçük ayrıntıları bile hatırlamaktadır. 65 yıldır hiç görüşmeden yazıştığı dostları vardır.

Böylece psikoloji biliminin felsefeden ayrılarak özerkleşmesinde canlı tanığı ve aktörü olmuştur. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Felsefe Bölümü'ne bağlı psikoloji kürsüsü öğretim üyesi olarak uzun yıllar çalıştı. Psikolojinin felsefe bölümünden ayrılarak ana bilim dalı olduğu yıllarda klinik psikoloji, sanat psikolojisi, farklılıklar psikolojisi, psikolojik testler, kişilik psikolojisi, çağdaş psikoloji akımları gibi derslerin sorumluluğunu üstlenmiştir.

Her zaman sanat bilim kadar gündeminde oldu. Tiyatronun yanı sıra özellikle resim Paris'te yaşadığı yıllar iyice gönlüne yerleşmiştir. Türkiye'ye döndükten sonra dostlarının arasında ressamlar ve tiyatro sanatçıları önemli yer tutmaya başlamıştır.

Bir ilki gerçekleştirmeye başladı: Türkiye'de henüz bilinmeyen kişilik testlerini ressamalara uyguluyor, onların test sonuçlarına göre kişilik profillerini çıkarıyordu. Bu sonuçların ressamların yaptıkları resimlerle ilişkisini inceliyordu. Kurduğu anlamlı bağlantılar gerek sanat gerekse de psikoloji çevrelerinde önemli yankılara neden oldu. Bu durum psikolojiye yeni bir boyut ve derinlik getirmekteydi. Büyük ilgi gördü. Bu konuda yayınlanmış yazıları 2007 yılında kitap olarak yayınlandı. Ardından Neriman Alaz'a Psikanaliz Derneği tarafından bu konuda ödül verildi.

Psikologlar Derneği'nin başkanlığını yaparak meslek örgütüne de katkı sağladıktan sonra Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Psikoloji bölüm başkanlığı yaparken emekli oldu.

Eşinin kaybindan kısa süre sonra yadı emekli oluşu ve kanser tanısıyla hastaneye yatışı. Kanseri yenebileceğine inanarak ameliyat oldu ve tedavisi olumlu sonuçlandı. Kurtuldu. Başarmıştı hastalığı yenmeyi. Bu nedenle Paris'te bilim insanı olan kızının kanser olduğu haberine üzülmeyle birlikte

onun da iyileşeceğinden emin olarak karşıladı bu durumu. Ancak, bu kez yanılmıştı. Uzun tedavi sürecinden sonra kızını kaybetti. Kızının kaybıyla başa çıkmasıyla da örnek oldu tanıyanlarına. Ona kızından kalan tek torununa sahip çıkmak kalıyordu. Onun için yaşamalıydı. Onun geleceğini için önlemler alarak sarıldı bu kez yaşama. Kızının anısına haftanın bir günü ödeme güçlüğü olan insanlara ücretsiz psikoterapi yapmaya başladı.

Psikoterapi yöntemi de kendine özgü oldu her zaman. Psikanaliz eğitimi almış bir psikanalist olmakla birlikte kendini kuramın sınırları içinde bırakmadı. Kişilik özelliklerine uygun yeni bir uygulama yorumuyla psikoterapiyi çalışma odası (ofisi) dışına da çıkararak terapiye gelenlerin zorluklarla başa çıkmasında günlük yaşamlarında da yol arkadaşlığı yaptı.

Maddi durumu iyi olmayanlardan ücret almıyordu. Ancak, psikoterapinin ilkelerinden biridir bir şey ödemesi borçluluk duygusu oluşmaması için. Neriman Samurçay şöyle bir çözüm buldu. Kendisine para ödemeyecekti parası olmayan ama o da başkasına iyilik yapacaktı. Böylelikle iş bulduğu, eğitim almasını sağladığı, tedavi olanağı bulmasına ön ayak olduğu epeyce insan oldu.

Kendisi bu konuyla ilgili olarak 'İnsanı gönülden sevecek ve kavrayacaksın. Onu anlayacak ve hissedeceksin. Bunu yapmazsan hangi kuramın hangi yöntemini uygularsan uygula hiçbir sonuç alamazsın' demektedir.

Bu gönülden kavrayışla resme yetenekli bir kuaförün ressam olmasını, yazma becerisi olanlardan yazar olmasını sağlayan bir etkiyle insanın 'kendini gerçekleştirmesini' sağlamıştır. Bu sevgiyle olsa gerek her yaştan, her kesimden, her dilden, her dinden dostu bulunmaktadır.

Şu an hala en son çıkan kitapları ile meşguldür. Yeni yayınlardan haberdar olabilmek istemektedir. Kendini geliştirmeyi sürdürmektedir. Yaşama sıkı sıkıya bağlı olsa da ölüm sözcüğüyle de ilgilidir. Ona 'Hocam siz cennetliksiniz' diyenler olduğunu ancak kendisinin cennete gitmek istemediğini söylemektedir. Nedeni cennetin kolay bir yaşam olduğunu hiçbir şey yapmadan oturmak istemediğini, bu nedenle cehenneme gidip çalışmak istediğini söylemektedir. Bu nüktedanlığın gerisinde yaşamın sınırlılığını bilen bir bilgeliğin oturduğunu görmekteyiz.

Cumhuriyetle birlikte büyümüş, cumhuriyet aydınlığında aydınlanmış olan Neriman Samurçay o dönemin çalışan, eğitilmiş kadını olma saygınlığını görmüştür ve göstermiştir. Sayıları az da olsa çalışan kadınların ilklerindedir. Cumhuriyetin kazanımlarına ülkemizin nasıl sahip çıktığının canlı tanığı ve kanıtıdır. Halen 85'li yıllarında çalışmaya, üretmeye katılmaya devam etmektedir. En son çalışması *Sanatta Psikanalizm* İş Bankası yayınları arasında yer aldı.

Yaşamını, çalışmalarını Cumhuriyetle dönüştüren bu bilge bilim kadınına bin selam olsun...